

Samenvatting Masterplan Airborne Museum Hartenstein

Het museum werkt momenteel aan de realisatie van een Masterplan 2016-2019; een plan wat de **ambitie** uitspreekt voor de **vernieuwing en upgradering** van de **vaste presentatie** en het **restaureren van het exterieur en interieur** van Villa Hartenstein. Het museum wil in de toekomst **meer bezoekers** kunnen verwelkomen en **brede doelgroepen** blijven bedienen. Het resultaat is een ambitieus, maar haalbaar plan wat gefaseerd uitgevoerd zal worden.

Aanleiding

Can you handle your own succes? is op dit moment een belangrijke graadmeter voor de ontwikkeling van activiteiten van Airborne Museum 'Hartenstein'. Succes (meer bezoekers, maar met meer wensen) is een factor die de ontwikkeling op dit moment kan beïnvloeden.

Na de verbouwing van 2009 is het museum bijvoorbeeld verdubbeld qua vloeroppervlak, presentatielast en bezoekersaantallen. Door het groeiende succes wordt er iets nieuws aan het museum gevraagd: de aanwezigheid van minimale faciliteiten sluiten bijvoorbeeld onvoldoende aan op de wensen van de bezoekers van de toekomst.

Behoeft en noodzaak

De eerstelijns ooggetuigen (veteranen en burgers) ontvallen ons in toenemende snelheid. Het begrip 'herdenken' krijgt hierdoor een andere betekenis. Hierdoor verschuift de primaire doelgroep van de mensen die het hebben meegemaakt, naar mensen die het verhaal willen beleven en in het heden willen ervaren. '70% van de Nederlanders vindt dat kennis over de Tweede Wereldoorlog helpt om de wereld van nu beter te begrijpen'.¹ Ondanks het wegvallen van de eerstelijns ooggetuigen, bestaat er dus onder (inter)nationaal publiek een toenemende interesse voor de Tweede Wereldoorlog. Gelijkijdig zoekt een steeds grotere doelgroep naar een leuk dagje uit met voldoende vermaak. Het is van belang om deze trends te onderzoeken en de museale faciliteiten en activiteiten hier op voor te bereiden.

Zoals hierboven geschetst heeft de verbouwing het museum na 2009 geen windeieren gelegd. Nu na zeven jaar is de balans opgemaakt en is onderzocht wat er ondanks het geweldige succes na 2009 nog verbeterd kan worden. Punten van verbetering dienen gezocht te worden in een flexibelere presentatie met meer objecten uit de collectie of bijzondere bruiklenen. Ook een duidelijke contextschets (waar ben ik?) en een verbeterde routing (bezoekers flow) is nodig voor een optimale totaalbeleving die het museum zijn bezoekers graag wil bieden.

Resultaat MASTERPLAN 2016-2019

Resultaat van het masterplan is een meerjarig programma (2016-2019) waarbij enerzijds een nieuwe museale dependance wordt gerealiseerd in Arnhem nabij de John Frost brug (opening maart 2017) en anderzijds in Oosterbeek een plan wordt ontwikkeld voor monumentale restauraties aan de buitenplaats en verschillende presentatiezalen worden vernieuwd ten behoeve van de vaste presentatie. Naast de activiteiten ten behoeve van de kwaliteit van de presentaties is ook een intern masterplan ontwikkeld, met onder andere het opzetten van vrijwilligersbeleid met een zogenaamd buddytraject. Dit project heeft als doel om kennis van vrijwilligers duurzaam in de organisatie in te bedden en te gebruiken voor educatieve programma's.

¹ TNS NIPO in opdracht van het NIOD/kenniscentrum oorlogsbronnen, *De Nederlandse belangstelling voor de Tweede Wereldoorlog. Hedendaagse interesse en informatiebronnen, Amsterdam mei 2015*

Het Masterplan wordt gefaseerd uitgevoerd in de periode 2016-2019 en bevat de volgende onderdelen:

- Restauraties aan exterieur en interieur ten behoeve van lange termijn onderhoud, maar ook om oorspronkelijk karakter van de villa meer te laten spreken
- Verbetering van de routing voor optimale bezoekersspreiding in het museum
- Focus op context van de historische plek (binnen als buiten). Waar ben ik? Wat is hier gebeurt?
- Vaste presentatie met flexibele indeling (meer objecten kunnen tonen) en vanuit een multi-perspectief met invoelbare verhalen verteld. Doel is intrinsieke waarde van collectieobjecten meer te laten spreken.
- Upgrading van museale kwaliteit en presentatievormen
- Vernieuwing educatieve programma's, meer interactie
- Upgrading van horecafaciliteiten

De **eerste fase** is reeds gerealiseerd, door de realisatie van een 2^e tijdelijke tentoonstellingsruimte op de bel-etage van de villa. Hier is momenteel de tentoonstelling *Moederliefde. Ella & Audrey* geprogrammeerd.

De Tweede fase behelst de restauratie en groot onderhoud van het exterieur.

Exterieur (fase 2)

De ambitie is om het exterieur voor een groot gedeelte terug te restaureren naar de staat van voor 1944. Zodat duidelijk werd hoe de Britten het in 1944 troffen en hoe andere buitenplaatsen op dat moment floreerden.

Hartenstein is het enige hoofdhuis van een buitenplaats in dit gebied dat nog publiekelijk toegankelijk is. Het merendeel van de buitens zijn verwoest als gevolg van de Slag om Arnhem; een klein deel is nog in particuliere handen. Hartenstein symboliseert hiermee de transitie van Oosterbeek als gevolg van het oorlogsgeweld in de periode 1940-1945. Een transitie waardoor Oosterbeek haar status als grootschalige toeristische trekpleister is kwijtgeraakt en zowel de gebouwde als natuurlijke omgeving ingrijpend veranderd zijn.

Deze context is op dit moment weinig voelbaar in en buiten het museum. De keuze in 2009 om het pand niet in oorspronkelijke kleuren te schilderen, goedkoop materiaalgebruik her en der en het feit dat bepaalde stijlelementen ontbreken dragen hier in negatieve zin aan bij. Bovendien door een gelijke behandeling in kleur en materiaal van oud- en nieuwbouw is de historische architectonische context niet goed herkenbaar. De gebouwen zijn daardoor niet in evenwicht. Zichtlijnen in het landschap worden hierdoor niet door de architectuur ondersteund.

Uitgebreid kleurenonderzoek en een onderzoek naar de historische details leiden tot de wens om de volgende werkzaamheden te willen realiseren met betrekking tot het exterieur:

1. Grootschalig schilderwerk van gevels en kozijnen, luiken hout en staal; kleurschakeringen terugbrengen naar de situatie rond 1900
2. Herstel van houtwerk (w.o. kozijnen, balustrades)
3. Herstel van pleisterwerk en natuursteen (w.o. bordes, balustrades, vlonders)
4. Herstellen detailleringen en luifels
5. Herstellen attiek en pinakels zuidzijde
6. Plaatsen isolatieglas
7. Constructieve verbeteringen zoals aan dakkapellen, schoorsteen en trap-gevelconstructie

Resultaat is een gebalanceerd geheel, waarbij de villa (het hoofdhuis) weer in duidelijke lijn met zijn omgeving wordt geplaatst en de nieuwbouw (qua kleurstelling) minder aandacht krijgt. De grandeur van de villa zal weer spreken; de villa zal meer eenheid vormen met de omliggende omgeving.

Dankzij bovengenoemde werkzaamheden wordt het museum in staat gesteld om zijn verhalen al buiten te introduceren aan de bezoekers. Al bij het aantreden van het complex zal de bezoeker een duidelijke beleving meekrijgen. Eenmaal binnen loopt deze verhaallijn door. Deze logische 'flow' zal bijdragen aan een totaalbeleving waar de bezoeker van de toekomst in toenemende mate naar op zoek zal zijn.

Restauratie en renovatie interieur en vervanging vaste presentatie (fase 3)

Na grootschalig onderhoud en restauraties van het exterieur, is het interieur van de villa aan de beurt, alsmede de vaste presentatie. Dit grote plan is toegevoegd als bijlage.

Met dank aan

De ontwikkeling van een ambitie doe je niet alleen. Het totaalplan is ontwikkeld dankzij de input van en samenwerking met het bestuur, de stafleden en de vrijwilligers van het Airborne Museum 'Hartenstein'. Bijzondere dank gaat uit naar de gemeenten Renkum en Arnhem, Rappange Restauratie Architecten, Tinker imagineers en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed voor al hun adviezen en medewerking.

Steun

Inmiddels is er sinds najaar 2016 al een behoorlijke bijdrage verkregen dankzij particuliere giften en donaties van organisaties. Ben Spitman (Spitman makelaars) en het bestuur van de A.C. Van Deventer Stichting hebben zich bijvoorbeeld meerjarig gecommitteerd als ambassadeur en donateur voor de realisatie van het Masterplan (als geheel).

Beknopte begroting Masterplan 2016-2019

Fase 1 **INVESTERINGSBEGROTING 2^e tentoonstellingszaal** exclusief BTW € 41.428,-
Gerealiseerd in juni 2016

DEKKING

Investering Airborne Museum	€ 9.428,-	
Stichting Zabawas	€ 15.000,-	toegekend
Vfonds	€ 10.000,-	toegekend
Prins Bernhard Cultuurfonds	€ 5.000,-	toegekend
Sponsoring & donaties	€ 2.000,-	toegekend
<hr/>		
TOTAAL	€ 41.428,-	

Fase 2 **INVESTERINGSBEGROTING** exterieur exclusief BTW € 550.841,-
Planning juni tot november 2017

DEKKINGSPLAN		
Investering Airborne Museum	€ 170.000,-	
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (BRIM)	€ 41.625,-	toegekend ²
A.C. Van Deventer Stichting	€ 5.000,-	toegekend ³
Meindersma-Sybenga Stichting	€ 5.000,-	toegekend
Publieke donaties	€ 50.000,-	(actueel) ⁴
Prins Bernard Cultuur Fonds	€ 18.000,-	(in aanvraag)
Provincie Gelderland	€ 261.216,-	(in aanvraag)
TOTAAL	€ 550.841,-	

Fase 3 **INVESTERINGSBEGROTING** interieur exclusief BTW € 2.300.000,-

DEKKINGSPLAN		
vfonds	€ 1.000.000,- ⁵	(in aanvraag)
Provincie Gelderland	€ 1.000.000,-	
Publieke donaties lokaal	€ 100.000,- ⁶	(actueel)
Gemeente Renkum	€ 50.000,-	(in aanvraag)
Andere 3 airborne gemeenten	€ 50.000,-	
Restant Fondsen	€ 100.000,-	
TOTAAL	€ 2.300.000,-	

² De toekenning is gedaan met een bevoorschottingsperiode van 6 jaar. Begin april 2017 heeft de RCE bevestigd het gehele voorschot in één keer uit te betalen in 2017.

³ De A.C. van Deventer Stichting heeft een bijdrage gedaan van 30.000 euro, bestemd voor aanpassingen en restauraties van het interieur. In Fase 2 zullen een tweetal werkzaamheden worden uitgevoerd aan het exterieur: te weten de restauratie van de trappartijen en de restauratie van de schouwen. Van de in totaal toegekende middelen, zijn voor fase 2 € 5.000,- gealloceerd om dit werk uit te voeren.

⁴ Op dit moment loopt een lokale wervingsactie onder bezoekers van het museum, lokale bewoners en ondernemers. Op dit moment 35.000 euro voor dit doel binnen. Naar verwachting zullen Lions Renkum resterende deel bijdragen. Nu zijn de inkomsten naar rato verdeeld. Er is een mogelijkheid om dit niet te doen. Dan is bedrag al binnen. Er is namelijk 133.000,- toegezegd aan donaties.

⁵ Op vrijdag 19 mei presenteert het Airborne Museum haar plannen formeel voor de raad van Bestuur en de Raad van Toezicht van het vfonds.

⁶ Hiervan is ca. 75% reeds behaald. Zie noot 4.